

Pressemeddelelse fra
Teori og Metodecentret

Retsudvalget
REU alm. del - Bilag 788
Offentligt

Hvem er de børn og unge, som vi låser inde i landets sikrede afdelinger

- **hvad får de og samfundet ud af opholdene, og**
- **hvordan kan resultaterne forbedres?**

Det gives der svar på i rapporten "Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger", som nu udsendes af Teori og Metodecentret.

Undersøgelsen viser, at antallet af anbragte unge er væsentligt mindre end hidtil antaget, men at de unge til gengæld opholder sig væsentligt længere tid i sikret regi. Disse resultater er bemærkelsesværdige, blandt andet fordi de rejser spørgsmål om grundlaget for de senere års politiske beslutninger om etablering af flere pladser, nye institutioner og særligt sikrede afdelinger.

Det skal fremhæves, at de unge langt foretrækker et ophold i socialpædagogisk regi på en sikret afdeling frem for at være i et arresthus eller et fængsel. Men det skal samtidig fremhæves, at tredoblingen af antallet af sikrede pladser, kriminalpolitiske stramninger og indførelse af dom til ungdomssanktion har gjort (nogle af) institutionerne så 'fængselsagtige', at deres socialpædagogiske udgangspunkt inden for de seneste år er blevet stadig sværere at få øje på.

De mange unge anbragt i langvarige varetægtssurrogater med besøgs- og brevkontrol samt institutionernes og kommunernes usikre varetægtelse af domme til ungdomssanktion har medført en række problemer vedrørende de unges retssikkerhed – også i forhold til unge, som af de sociale myndigheder er anbragt til socialpædagogisk observation eller behandling.

Som forventet dokumenterer undersøgelsen, at flertallet af de unge har 'anden etnisk baggrund'. Men disse unge kan inddeles i to meget forskellige undergrupper, hvoraf den største består af *flygtninge*. Udover sprogproblemer er disse unge socialt meget belastede og en del beskrives som traumatiserede. For denne gruppe må det dels siges, at samfundets integrationsindsats ikke har været tilstrækkelig, og dels at de sikrede afdelinger står med en svær opgave, som de ikke er blevet klædt på til at løse.

Andengenerationsindvandrere efter arbejdskraftindvandringen i 1960'erne udgør mindre end 1/5 af de indskrevne i sikrede afdelinger, og denne gruppe viser sig, i modsætning til det generelle medie billede, at være *mindre* socialt og kriminelt belastet end gruppen af danske unge.

Rapporten leverer også dokumentation for nogle af de problemstillinger, som gennem årene er blevet påpeget fra de sikrede afdelingers side: De unge i sikrede afdelinger er markant overrepræsenterede i det psykiatriske behandlingssystem, andelen af unge med misbrugsproblemer er meget stor, og der er generelt tale om et mangelfuldt samarbejde med den unges hjemkommune både under og efter anbringelsen. De unge, som anbringes i sikret regi, må helt generelt beskrives som en meget belastet og sårbar gruppe.

Projekt Fokus er finansieret af Socialministeriet og gennemført af Teori og Metodecentret ved cand.scient.soc. Lisbeth Hansen og cand.psych. Karen Zobbe.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til forskningsleder Bo Ertmann eller til forsker Lisbeth Hansen – tlf. 48 20 14 00.

Teori og Metodecentret er en forsknings- og udviklingsenhed under social- og psykiatريفorvaltningen i Frederiksborg amt.

Resumé

Projekt Fokus har igennem tre år (2003-2005) indsamlet et meget omfattende data-materiale om de unge, som anbringes i en af landets syv sikrede institutioner for børn og unge. Oplysninger fra myndighedsregistre er suppleret med viden fra sociale sags-akter og interview af unge og forældre. De unge er først interviewet under opholdet i sikret afdeling og derefter ½ til 1 år efter udskrivningen. Derudover er der indhentet oplysninger fra de enkelte institutioner, ligesom forskergruppen på forskellig vis har været i løbende dialog med praksis via kontakter til de sikrede afdelingers ledelser, menige medarbejdere med flere.

Til sikring af resultaternes aktualitet er der indhentet oplysninger om alle de unge, som den 15.12.2005 var indskrevet i en sikret afdeling.

Formålet med projektet er at tilvejebringe dokumentation om anvendelsen af de sikrede afdelinger og – ud fra denne dokumentation – at fremkomme med forslag til, hvordan den pædagogiske og socialfaglige indsats kan forbedres.

Resultaterne foreligger nu i form af en afsluttende rapport i to dele. Del 1 er en af-rapportering af projektet og dets resultater, mens del 2 indeholder beskrivelse af databearbejdning, supplerende tabeller og diverse bilag.

Projektet dokumenterer blandt andet

Generelt:

- hvert år anbringes knapt 300 unge for første gang i en sikret afdeling. For 3 ud af 4 bliver der kun tale om en enkelt anbringelse, men op mod hver fjerde af de unge når at blive anbragt i sikret regi flere gange
- længden af de unges ophold varierer stærkt, fra en enkelt dag til mere end to år
- den gennemsnitlige anbringelsestid er steget markant efter indførelsen af dom til ungdomssanktion (1.7.2001), og hver fjerde af de unge opholder sig nu i sikret afdeling i mere end tre måneder
- afdelingerne er indrettet til kortvarige anbringelser og har ingen eller få egentligt kompetencegivende tilbud til de unge
- indholdet i dagligdagen er som udgangspunkt ens for alle de unge og differenteres ikke efter alder eller begrundelse for den enkeltes anbringelse
- langt de fleste unge – mere end 4 ud af 5 – anbringes i varetægtssurrogat
- de surrogatanbragte unge er hyppigt undergivet besøgs- og brevkontrol, hvilket får afsmittende effekt på frihedsgraderne for alle de anbragte

"Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger" af Lisbeth Hansen og Karen Zobbe

Psykiatri:

- de unge i sikrede afdelinger er voldsomt overrepræsenterede i det psykiatriske behandlingssystem. Hver fjerde er registreret inden det 23. år, mens det for befolkningen som helhed kun gælder for 1 ud af 12
- mange af de anbragte unge er opvokset hos psykisk syge forældre - 1 ud af 6 forældre er registreret i det psykiatriske behandlingssystem
- mange unge har psykiske lidelser/diagnoser som relaterer sig til adfærdsproblemer under opvæksten eller misbrug i puberteten, men der er også en del med meget alvorlige psykiske lidelser
- 5% af de unge har to år efter anbringelsen i sikret afdeling fået dom til psykiatrisk behandling
- den unges kontakt til det psykiatriske behandlingssystem kommer ikke altid til de sociale myndigheders kendskab
- socialforvaltningernes akter beskriver, at en del unge, som ikke er registrerede i det psykiatriske behandlingssystem, har alvorlige og behandlingskrævende psykiske problemstillinger¹

Misbrug:

- flertallet af de unge har misbrugsproblemer, men der er en vis usikkerhed om misbrugets art og omfang
- den unges misbrug er ofte kendt i socialforvaltningen, men indgår sjældent med vægt i overvejelserne om iværksættelse af foranstaltninger
- relativt få af de unge kommer i misbrugsbehandling - men der er flere, der behandles for misbrugsbetingede lidelser i det psykiatriske system end i de amtslige misbrugscentre
- flere af de sikrede afdelingers driftsamter savner fortsat behandlingstilbud rettet mod unge misbrugere

Kriminalitet:

- næsten alle de unge - 19 ud af 20 - indgår i Det Centrale Kriminalregister, og to til tre år efter anbringelsen i sikret afdeling er de i gennemsnit hver registreret med 21 kriminelle forhold og 5 retlige afgørelser
- anbringelse i varetægtssurrogat er oftest begrundet i røverisigtelser eller voldskriminalitet, men der er også en del anbringelser begrundet i ejendoms-kriminalitet
- for hver fjerde af de unge er der tale om, at de surrogatfængsles i forbindelse med deres første (registrerede) kriminelle handling
- af de surrogatfængslede unge får 2 ud af 3 ubetinget fængselsstraf eller dom til ungdomssanktion, hvorimod den sidste 1/3 får betingede domme, tiltalefrafald eller tiltaleundladelse - eller frifindes
- to år efter anbringelsen i sikret afdeling er 6 ud af 10 faldet tilbage til kriminalitet og har fået ny dom for kriminalitet begået efter anbringelsen
- unge med dom til ungdomssanktion har et lidt højere tilbagefald end de øvrige

¹ Disse unge har i stedet konsulteret psykolog og/eller privatpraktiserende psykiater.

"Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger" af Lisbeth Hansen og Karen Zobbe

Forvaltningshistorie:

- flertallet af de unge beskrives i de sociale sagsakter med mange, komplekse og belastende opvækstfaktorer: forældres samlivsproblemer, psykisk og fysisk sygdom, vold i hjemmet, arbejdsløshed, dårlig økonomi med meget mere
- for 4 ud af 5 unge har der været iværksat kommunale foranstaltninger før anbringelsen i sikret afdeling, halvdelen af de unge har blandt andet været anbragt uden for hjemmet, og flertallet af disse unge har været anbragt mere end én gang
- for nogle unge medfører anbringelsen i sikret afdeling, at der efterfølgende for første gang iværksættes sociale foranstaltninger – for andre unge medfører anbringelsen, at forvaltningen *ophører* med at tilbyde hjælp og støtte
- under den unges ophold i sikret regi er den kommunale indsats meget ofte fokuseret på at 'skaffe en plads i døgnregi' – i en del tilfælde uden at involvere den unge eller forældrene i planlægningen
- for unge med dom til ungdomssanktion er den sociale indsats generelt præget af kommunal usikkerhed i administrationen af dommen, ikke mindst i afvejningen mellem dens straffende elementer og den unges behov for socialpædagogisk støtte

Etnicitet:

- 2 ud af 3 unge i sikret afdeling har anden etnisk baggrund end dansk²
- 3 ud af 10 er ikke født i Danmark, og mere end halvdelen af disse unge er først kommet her til landet, efter at være fyldt 6 år
- 2. generations indvandrere³ klarer sig generelt bedre end både flygtninge og etnisk danske unge: de har haft færre problemer under opvæksten, har sjældent været anbragt uden for hjemmet før opholdet i sikret afdeling, kommer i højere grad fra 'intakte' familier og har et noget lavere kriminelt tilbagefald end de øvrige
- af de unge med anden etnisk baggrund har 7 ud af 10 flygtningebaggrund
- en meget stor del af de unge flygtninge beskrives med traumatiske opvækstforhold, mange har kun én forælder
- ud over problemer i relation til deres flygtningestatus beskrives de fleste af disse unge og deres familier med de samme sociale problemer, som de etnisk danske unge
- sprogproblemer og begrænset adgang til tolkebistand udgør i en del tilfælde en alvorlig barriere for de sikrede afdelingers indsats, både i forhold til den unge og i forhold til samarbejdet med familien

Undersøgelsen viser, at de unge generelt er glade og taknemmelige for at være anbragt i en sikret afdeling frem for i et arresthus, og at de sætter stor pris på personalets omsorg, ikke mindst ved ankomsten, hvor de fleste er meget usikre og befinder sig i en kaotisk og psykisk belastende situation.

Den positive grundindstilling betyder dog ikke, at de unge er ukritiske i forhold til personalet og indholdet i dagligdagen på de sikrede afdelinger.

² Der ses en tendens til en vis udligning, idet de etnisk danske unge i december 2005 udgjorde mere end 40% af de indskrevne i sikret regi.

³ Her defineret som børn eller børnebørn af arbejdskraftindvandrere i 60'erne og 70'erne.

"Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger" af Lisbeth Hansen og Karen Zobbe

De unge opponerer mod kollektive sanktioner og ufleksible regelsæt, og i interviewene fremkommer en del udtalelser, som viser, at de unge reflekterer seriøst over den pædagogiske praksis og har mange bud på, hvordan den kunne gøres bedre, f.eks. i forhold til at mindske/undgå konflikter og i forhold til at skabe mere indhold i dagligdagen.

Inden for de senere år er institutionernes tekniske sikkerhedsniveau øget, og der ses hos både unge og ansatte tendenser til at opfatte og omtale de sikrede afdelinger som en form for 'ungdomsfængsler'.

Med dom til ungdomssanktion har de sikrede afdelinger fået en egentlig straffende funktion med dertil hørende magtbeføjelser. Men samtidig er ungdomssanktionen beskrevet som en socialpædagogisk foranstaltning, tilpasset den enkeltes individuelle behov for behandling. Sanktionens sammenblanding af straf og behandling er vanskelig at håndtere for såvel de sikrede afdelinger som de sociale myndigheder, og resultaterne peger på, at der på både centralt og decentralt niveau er behov for tydeligere at få defineret de straffende og behandlende elementer og at få dem afbalanceret.

Undersøgelsen afslører, at de unges retssikkerhed på flere områder er usikker eller truet. Årsagerne hertil kan blandt andet findes i det øgede fysiske sikkerhedsniveau, tilføjelsen af nye målgrupper/opgaver, politiets hyppige anvendelse af besøgs- og brevkontrol over for de varetægtsfængslede unge og uensartet administration fra de amter, som driver institutionerne. Disse problemstillinger taler for en central styring – eller en mere håndfast, central koordinering – af de sikrede afdelingers drift.

De sikrede afdelinger modtager primært 15 – 17 årige i varetægtssurrogat, men skal også varetage socialpædagogiske udrednings- og behandlingsopgaver for unge ned til 12 år, samtidig med at antallet af (sanktionsdømte) 18 årige er steget. Undersøgelsen viser, at der er behov for en større differentiering i afdelingernes indsats over for de meget forskellige målgrupper.

Samtidig peger undersøgelsen på behov for at tilføre afdelingerne kompetencer i forhold til at varetage opgaverne med de mange traumatiserede flygtninge, misbrugende eller psykisk afvigende unge.

Undersøgelsens resultater vedrørende anbringelsernes længde, de unges belastede opvækstbetingelser, den etniske fordeling med overvægt af dårligt integrerede flygtningebørn m.m. peger på et stort behov for fremover at forbedre dokumentationen af anvendelsen af de sikrede afdelinger.

Undersøgelsen viser også med megen vægt, at de sikrede afdelinger i mange tilfælde kommer til at stå alene med ansvaret for de anbragte unge. Kvaliteten i den kommunale indsats er svingende og ofte utilstrækkelig i forhold til at sikre den unge en fornuftig udslusning efter opholdet i sikret regi.

Resultaterne fra projektet danner baggrund for en række forslag til ændringer i de sikrede afdelingers pædagogiske praksis og til forbedring af de offentlige systemers samarbejde omkring de anbragte unge. Disse forslag afslutter rapportens første del.